

بررسی تاثیر معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در علاقه مندی و انس دانش آموزان با قرآن کریم (مطالعه موردی: دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر)

شمیلا رحیمزاده^۱، اعظم رسولخانی^۲، فریبا توحیدی^۳

- ۱- کارشناسی حسابداری، معاون آموزشی مقطع ابتدایی، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی ۵۴۷۶۳۶۹۴
- ۲- کارشناسی آموزش ابتدایی، معاون پرورشی مقطع ابتدایی، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی ۵۲۱۷۵۵۰۰
- ۳- کارشناسی شیمی، آموزگار مقطع ابتدایی، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی ۵۱۸۷۸۳۲۹

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در علاقه مندی و انس دانش آموزان با قرآن کریم (مطالعه موردی: دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر) می باشد. این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ روش توصیفی پیمایشی و از نظر اجرا جزو تحقیقات مقطعی است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر بود که تعداد ۳۳۸ نفر از آنان به روش نمونه گیری تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و به پرسشنامه محقق ساخته پاسخ دادند. بعد از توزیع و جمع آوری داده ها، انجام تجزیه و تحلیل های لازمه از طریق نرم افزار های SPSS نسخه ۲۲ و آزمون های آماری تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون t در دستور کار قرار گرفت. نتایج نشان داد میان مربیان پرورشی مقطع ابتدایی و فعالیت های آنان با میزان علاقه مندی و انس با قرآن کریم در بین دانش آموزان رابطه مستقیم وجود دارد. از دیدگاه دانش آموزان فعالیت های معلمان، معاونان و مربیان پرورشی ابتدایی می تواند تا حد زیادی پاسخ گوی نیازمندی های اساسی آنان در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن باشد. همچنین برنامه ها و فعالیت های قرآنی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی تا حدودی با توسعه انس دانش آموزان به قرآن منطبق است. و در رساندن اهداف تربیتی - قرآنی وزارت آموزش و پرورش به نقطه مطلوب هماهنگ و موثر عمل نمی کردند.

کلید واژه ها: معلمان، معاونان، مربیان پرورش، علاقه مندی و انس با قرآن کریم، مقطع ابتدایی

۱-مقدمه

دوره ابتدایی یکی از دوره های با اهمیت در نظام های آموزش و پرورش است چراکه زمینه و شرایط شکل گیری شخصیت و رشد همه جانبه افراد در این دوره فراهم می شود (امجدیان، ۱۳۹۴). از دلایل این اهمیت از منظر کارشناسان حوزه ی تعلیم و تربیت، تلازم و تلاقی این دوران آموزشی با دوران کودکی در زندگی انسان است. در این دوران است که می توان بنای یک زندگی سالم و سعادت‌مندانه را پی ریزی و از بروز بسیاری از مشکلات در آینده جلوگیری نمود. چراکه، بسیاری از نابسامانی های روانی و اخلاقی انسان ناشی از تربیت نادرست او در دوران کودکی است (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۶).

آموزش ابتدایی به سبب زیربنایی و پایه ای بودن، نقشی مبنایی در تعلیم و تربیت و به تبع آن در زندگی انسان بر عهده دارد، به طوری که یک جزء اصلی زندگی در دنیای امروز محسوب می شود و در طی قرن های گذر عمر آموزش و پرورش، این ضرورت بیشتر شده و بر مبنایی بودن آن تأکید شده است. کودکان در این سن دارای ویژگی هایی هستند که آنها را از دیگر دوره ها متمایز می سازد و مهمترین آن این است که از این دوره به عنوان پنجره فرصت در تعلیم و تربیت یاد می شود. فرصتی ذی قیمت که وقتی از دست برود، دیگر کاری نمی توان انجام داد (امجدیان، ۱۳۹۴).

همچنین، دو موضوع: حساسیت و سهولت تأثیرپذیری کودکان از محیط های آموزشی و تداوم تأثیرات عمیق این یادگیری ها در این دوران حاکی از اهمیت آموزش و تربیت در دوران کودکی است. بنابراین، تولید و آموزش محتوای دینی و قرآنی در دوران ابتدایی به دانش آموزان و آموزش و استخدام معلمان و مربیان شایسته در این مقطع که مسئولیت انتقال صحیح و اثرگذار محتواهای یاد شده را به عهده دارند، لزوم توجه و برنامه ریزی های لازم را آشکار می نماید (یعقوبی و همکاران، ۱۳۹۶). درس آموزش قرآن در نظام آموزش و پرورش، درصدد است به تدریج دانش آموزان به مهارت های پایه و اصلی در استفاده از قرآن کریم دست یابند. این مهارت ها عبارت است از ۱- توانایی خواندن قرآن کریم؛ ۲- توانایی درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم؛ ۳- آشنایی با روشها و مراتب ساده و اولیه تدبر در قرآن کریم؛ و این سه مهارت باید به انس با قرآن کریم منجر شود (سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، ۱۳۹۶).

بنابراین زمینه ساز و تسهیل کننده مسیر شکوفایی فطرت به منظور دستیابی به مراتبی از حیات طیبه است. اگر در گذشته نه چندان دور سوادآموزی اساساً با قرآن آغاز می شد و افراد باسواد الزاماً دارای دانش و سواد قرآنی هم بودند، امروزه به رغم صرف بودجه درخور توجه برای توسعه فعالیت های قرآنی و حمایت از دارالقرآن ها و برنامه های آموزش قرآن در دروس مدارس و دانشگاه ها و فعالیت های مساجد و کانون های فرهنگی بسیج و... سواد و اطلاعات قرآنی جوانان و نوجوانان در حد رضایت بخشی نیست. به نظر می رسد میزان مراجعات بخش قابل توجهی از جامعه به قرآن و آیات آن با برنامه های فرهنگی و اقدامات اجرا شده طی دهه های پس از انقلاب اسلامی متناسب نیست (معصومی راد، ۱۳۹۴).

شواهد نیز بیانگر این واقعیت هست که به رغم نگرش و دیدگاه مثبتی که به قرآن بین جوانان و دانشجویان وجود دارد، مهارت های آن ها در قرائت قرآن و میزان فعالیت های قرآنی آنها در حد مطلوب و رضایت بخشی نیست. این در حالی است که انتظار می رود فعالیت های قرآنی به ویژه قرائت و حفظ قرآن بین آحاد جامعه اسلامی به ویژه در میان دانش آموزان واجد اهمیت و جایگاه والایی باشد. با توجه به مطالب ذکر شده پژوهش حاضر با هدف تأثیر معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در علاقه مندی و انس دانش آموزان با قرآن کریم (مطالعه موردی: دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر) انجام گرفته است.

۲- روش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ روش توصیفی پیمایشی و از نظر اجرا جزو تحقیقات مقطعی است. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان مشکین شهر بود که تعداد ۳۳۸ نفر از آنان به روش نمونه گیری تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و به پرسشنامه محقق ساخته ۲۱ سوالی که بر اساس طیف لیکرت پنج درجه ای طراحی شده بود و روایی و پایایی آن تأیید گردیده بود پاسخ دادند. بعد از توزیع و جمع آوری داده ها، انجام تجزیه و تحلیل های لازم از طریق نرم افزار های SPSS نسخه ۲۲ و آزمون های آماری تجزیه و تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون t در دستور کار قرار گرفت.

۳- یافته ها

جدول (۱): نتایج آزمون t تک نمونه ای جهت بررسی رابطه میان فعالیت های معلمان، معاونان و مربیان پرورشی با میزان علاقه مندی و انس با قرآن در بین دانش آموزان

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
تاثیر فعالیت معلمان، معاونان و مربیان پرورشی و علاقه به قرآن دانش آموزان	۳۳۸	۳/۴۶	۰/۴۳	۱۹/۶۷	۳۳۷	۰/۰۰۰۱
تاثیر میزان فعالیت معلمان، معاونان و مربیان پرورشی بر ارضاء نیازهای اساسی دانش آموزان در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن	۳۳۸	۳/۴۰	۰/۴۹	۱۴/۸۸	۳۳۷	۰/۰۰۰۱
تطابق برنامه ها و فعالیت های قرآنی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن	۳۳۸	۳/۲۳	۰/۴۵	۹/۴۵	۳۳۷	۰/۰۰۰۱
هماهنگی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در رساندن اهداف تربیتی - قرآنی وزارت آموزش و پرورش به نقطه مطلوب	۳۳۸	۲/۹۳	۰/۷۰	-۱/۸۳	۳۳۷	۰/۰۶

جدول (۲): نتایج تحلیل واریانس جهت مقایسه متغیرهای تحقیق در بین پایه های تحصیلی متفاوت

متغیر	پایه تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	F	سطح معناداری
تاثیر فعالیت معلمان، معاونان و مربیان پرورشی و علاقه به قرآن دانش آموزان	سوم	۲۴	۳/۶۳	۰/۳۹	۲/۶۱	۰/۰۵۲
	چهارم	۳۹	۳/۳۵	۰/۴۲		
	پنجم	۱۱۰	۳/۵۱	۰/۴۵		
	ششم	۱۵۰	۳/۴۴	۰/۴۲		
تاثیر میزان فعالیت معلمان، معاونان و مربیان پرورشی بر ارضاء نیازهای اساسی دانش آموزان در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن	سوم	۲۴	۳/۵۰	۰/۴۳	۴/۶۰	۰/۰۰۴
	چهارم	۳۹	۳/۴۰	۰/۴۶		
	پنجم	۱۱۰	۳/۵۱	۰/۴۵		
	ششم	۱۵۰	۳/۳۰	۰/۵۲		
تطابق برنامه ها و فعالیت های قرآنی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن	سوم	۲۴	۰/۴۳	۰/۳۷	۳/۷۵	۰/۰۱۱
	چهارم	۳۹	۳/۲۲	۰/۴۱		
	پنجم	۱۱۰	۳/۳۰	۰/۴۴		
	ششم	۱۵۰	۳/۱۵	۰/۴۸		
هماهنگی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی در رساندن اهداف تربیتی - قرآنی وزارت آموزش و پرورش به نقطه مطلوب	سوم	۲۴	۲۰/۳	۰/۴۶	۲/۳۲	۰/۰۷۵
	چهارم	۳۹	۲/۷۴	۰/۶۹		
	پنجم	۱۱۰	۲/۹۶	۰/۷۲		
	ششم	۱۵۰	۲/۹۰	۰/۷۰		

۴- نتیجه گیری

نتایج نشان داد میان مربیان پرورشی مقطع ابتدایی و فعالیت های آنان با میزان علاقه مندی و انس با قرآن کریم در بین دانش آموزان رابطه مستقیم وجود دارد. از دیدگاه دانش آموزان فعالیت های معلمان، معاونان و مربیان پرورشی ابتدایی می تواند تا حد زیادی پاسخ گوی نیازمندی های اساسی آنان در زمینه علاقه مندی و انس با قرآن باشد. همچنین برنامه ها و فعالیت های قرآنی معلمان، معاونان و مربیان پرورشی تا حدودی با توسعه انس دانش آموزان به قرآن منطبق است. و در رساندن اهداف تربیتی - قرآنی وزارت آموزش و پرورش به نقطه مطلوب هماهنگ و موثر عمل نمی کردند.

با توجه به تاثیر مثبت فعالیت های معلمان، معاونان و مربیان پرورشی بر توسعه و ترویج انس با قرآن کریم پیشنهاد می شود در انتخاب و گزینش مربیان، معلمان و معاونان بر توسعه و ترویج انس با قرآن کریم پیشنهاد می شود در انتخاب و گزینش مربیان و معاونان پرورشی دقت شود. مربیان و معاونان پرورشی از حقوق مکفی برخوردار باشند تا نسبت به انجام کارشان هیچ گونه دغدغه مالی برای آن ها ایجاد نشود. همچنین نهضتی بزرگ، امروزه در آموزش و پرورش شایسته است که مدنظر باشد. نویسندگان کتب درسی دامن به همت کمر زده و قلم به دست گرفته و آرزوی عاشقان قرآن را برآوردند و در ابعاد سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی فرهنگی وقت صرف نمایند تا معلوم شود که این کتاب سرچشمه همه چیز است از عرفان و فلسفه تا از ادب و سیاست.

با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می شود: برگزاری مسابقه نقاشی در مورد قرآن، آیات و مفاهیم آن ها، ضرورت بهره گیری از معلمان قرآنی برای دروس قرآن در هر پایه، تهیه احادیثی در فضیلت تلاوت و فهم و تدبر در آیات قرآن و خوشنویسی و نصب آن ها در نمازخانه و مکان های مناسب دیگر، توجه به دو اصل تشویق و احساس موفقیت در فرایند یادگیری و ارزشیابی، ایجاد انگیزه به اشکال صحیح برای قرآن مأنوسی کودکان و نوجوانان، ارتقاء سطح بینش خانواده ها نسبت به اهمیت عوامل معنوی فرزندان با ارائه اطلاعات لازم، توجه به اهمیت و فواید انس دائمی با قرآن کریم در دانش آموزان، پخش فیلم، نوار یا سی دی قرائت آیات کتاب با صدای قاریان ممتاز جهان برای دانش آموزان، تهیه و توزیع نرم افزارهای قرآنی در خانواده ها، تهیه و پخش برنامه های جذاب آموزش قرآن و آموزش روش ها و فنون حفظ قرآن کریم از صداوسیما، استفاده از معلمان آموزش دیده و علاقه مند. چرا که فعال کردن معلمان که مهارت ها و شرایط عاطفی لازم را برای تدریس قرآن در مدارس دارند، یکی از مهمترین عوامل برای حل مشکل مربوطه می تواند باشد. این معلمان، می توانند با تدریس مناسب و روش های مناسبتر، دانش آموزان را به هدف برسانند، مشخص کردن الگویی مشخص برای ارزشیابی از درس قرآن. این الگو اگر در دسترس آموزگاران قرار گیرد، به طور قطع می تواند آنان را در امر سنجش از آموخته های دانش آموزان یاری دهد و آنان را به امر آموزش قرآن علاقه مند سازد، فعال سازی و فعال شدن خانواده ها. اگر خانواده های ایرانی برای امر آموزش قرآن

به فرزندانشان جدیت داشته باشند و در هر زمان مناسبی، قرآن را به کودکانشان آموزش دهند، باعث پیشرفت آموزش قرآن در سطح جامعه خواهیم شد و این می تواند بهترین راهکار باشد، استفاده از وسایل کمک آموزشی. اگر هر معلمی به همراه کتاب درسی قرآن، از وسایل آموزشی استفاده کند، در امر تدریس موفق خواهد شد و این وسایل می توانند به طور مثال شامل نوار، فیلم ویدئویی، عکس و اسلاید و... باشد، تشویق مربیان و مسئولان کوشا و علاقه مند و برگزاری مسابقه های مناسب قرآنی، اگر در ارتباط با آموزش قرآن، مسابقه هایی برگزار شود و افراد علاقه مند تشویق شوند و جوایزی در نظر گرفته شود و همچنین مسئولانی که برای قرآن اهمیت خاصی قائل اند، مورد تشویق قرار گیرند، بی تأثیر نخواهد بود، تعیین اهدافی صریح و روشن برای آموزش قرآن. اگر آموزگاران از اهداف آموزشی قرآن آگاهی کامل داشته باشند، به همان اندازه در امر یاددهی - یادگیری قرآن در مدارس موفق تر خواهند بود. برای این منظور لازم است در هر پایه، این اهداف به طور مجزا توسط دست اندرکاران مشخص و تعیین شوند، ارتقاء توانایی های علمی- عملی و صلاحیت های حرفه ای- تخصصی آموزگاران و مربیان پرورشی در دوره ابتدایی.

۵-منابع

- امجدیان، کیومرث. (۱۳۹۴). اهمیت آموزش ابتدایی. پایگاه اطلاع رسانی شفا آنلاین <http://shafaonline.ir>.
- سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، دفتر برنامه ریزی و تدوین کتب درسی، جمعی از مؤلفین. (۱۳۹۶). آموزش قرآن (راهنمای معلم) دوم دبستان، شرکت افست. تهران.
- معصومی راد، رضا. (۱۳۹۴). سنجش نگرش، موانع و راهکارهای فراگیرشدن حفظ قرآن میان خانواده های شهدا و ایثارگران. فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت ۲۳ (۲۷): ۳۱-۵۳.
- یعقوبی، حسن؛ نورایی، محسن و شارع پور، محمود. (۱۳۹۶). اهمیت آموزش دینی و قرآن به دانش آموزان ابتدایی در حصول تربیت دینی با تأکید بر نقش دوران کودکی از منظر آموزه های دینی. مجموعه مقالات همایش کشوری دانش موضوعی تربیتی (دانش آموزش محتوا): آموزش دینی و قرآن ابتدایی. قم. ۱۳۹۶: ۲۰۱.